

W. V.

**"Acta historiae rerum naturalium nec
non technicarum", Prague 1968 :
[recenzja]**

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 16/3, 668

1971

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

**Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.**

Jak widać choćby z tego pobieżnego przeglądu treści, centralną rolę odgrywa *Enchiridion* Cerasinusa wydany w 1557 r. I oto praca przynosi nam nowe oświetlenie tego dzieła: dotychczas uważano go po prostu za podręcznik, jednakże bliższa analiza wykazała, że tytuł nie był adekwatny do treści i że Cerasinus pisząc to dzieło miał na względzie nie tyle cele pedagogiczne, co raczej utylitarne, skutkiem czego zastosowana przez niego metoda podnosiła to dzieło do rangi traktatu. Co więcej: treść *Enchiridiona* była znacznie bogatsza niż to zapowiadał tytuł, skutkiem czego przewyższał on podobne opracowania innych prawników tej epoki (głównie Tucholczyka i Groickiego).

Choć trudno by mówić o radykalizmie poglądów społecznych i prawnych Cerasinusa, to jednak niektóre jego zapatrywania cechowała wyraźna postępowość, jak np. postulat zrównania kobiet i mężczyzn w zakresie prawa majątkowego, domaganie się zniesienia tortur w procedurze prawnej itp.

W ostatnim rozdziale pracy znajdujemy bardzo ciekawe informacje, w jaki sposób dzieło Cerasinusa stało się jednym ze źródeł z górą 23 fragmentów kodyfikacji prawa ukraińskiego, dokonanej w połowie XVIII w., a więc już po roku 1654, kiedy to terytoria te przestały należeć do Rzeczypospolitej.

Ci wszyscy, którzy zwiedzają kościół Mariacki w Krakowie, nie wiedzą zapewne, że na zewnętrznej ścianie tego kościoła znajduje się płaskorzeźba Jana Michałowicza z Urzędowa na pomniku tego jurysty; pod nią zaś umieszczono epitafium Jana Kochanowskiego, które w przekładzie Leopolda Staffa brzmi następująco:

„Czciciel praw i słuszności, pod tym głazem ninie
Spisz, gdy śmierć ci zamknęła oczy, Cerazynie.
Cnota i sprawiedliwość w pierś dłońmi się były
I włos ci swój, zmarłemu, w ofierze złożyły”.

Waldemar Voisé

Acta historiae rerum naturalium nec non technicarum. Special Issue. Prague 1968 ss. 142, ilustr.

Czytelnicy „Kwartalnika” pamiętają zapewne sprawozdanie z międzynarodowego sympozjum *Rewolucja naukowa XVII w. i rozwój nauk matematycznych i fizycznych*, jakie w numerze 2 z 1968 r. (s. 520—521) ogłosił J. Dobrzycki, oraz recenzję z bibliofilskiego wznowienia jednego z dzieł Marcusa Marci, którą w numerze 1 z 1969 r. (s. 127—129) przedstawił W. Voisé. Specjalny, czwarty numer *Acta historiae* zawiera pełną dokumentację tego właśnie sympozjum poświęconego głównie życiu i dziełom Marcusa Marci.

Tak więc otrzymaliśmy pełny tekst referatów wygłoszonych podczas tego sympozjum przez: Juskiewicza, Cohena, Pogrebyskiego i Fleckensteina, a oprócz tego wypowiedzi 24 dyskutantów, którzy zabierali głos podczas pięciu sesji naukowych. Ponadto znajdujemy też notę informacyjną o *Symposium* oraz listę jego uczestników.

Numer uzupełniają dwa artykuły dotyczące twórczości szwajcarskiego matematyka i konstruktora instrumentów naukowych, Josta Bürgi, który wiele lat żył i działał w Pradze na przełomie XVI i XVII stulecia.

Pożyteczne to wydawnictwo przypomina czytelnikom raz jeszcze o bujnym życiu intelektualnym Pragi sprzed z górą trzech wieków.

W. V.